

Mera Tescillerindeki Anlaşmazlıkların Giderilmesinde Referans Alınabilecek Bazı Uygulamaların İrdelenmesi (Kastamonu, İncesu Köyü Merası Örneği)

Ferat Uzun¹ , Fatih Gürel² , Fatih Kumbasar³ , Ömer Faruk Uzun^{4*}

ÖZET

Mera kanunu çerçevesinde gerçekleştirilen meraların tespit, tahdit ve tescil çalışmalarında Tarım İl Müdürlüğü ve Orman Müdürlüğü arasında bir takım uyuşmazlıklar meydana gelebilmektedir. Bu uyuşmazlıkların giderilmesinde, genel olarak Orman Müdürlüğü'nün yönlendirmesiyle memleket haritaları dikkate alınmaktadır. Ancak sadece bu haritalar baz alınarak varılan kararlar, kamuoyunu tam olarak tatmin etmemektedir. Bu çalışma kapsamında, öncelikle İncesu köyü merasının bir kısmının memleket haritaları gerekçe gösterilerek orman olarak tescil edilme süreci irdelenmiş, akabinde loop metodu ile meranın vejetasyon etüdü yapılmıştır. Bitki örtüsünün belirlenmesine yönelik 2023 yılında yürütülen vejetasyon etüdü çalışmasında, alanın % 73.59'u otsu, kalan % 26.41'inin ise çalı ve ağaçlardan oluştuğu görülmüştür. Alanın bitki örtüsünün bu haliyle "Orta" kalitede mera vasfı taşıdığı belirlenmiştir. Diğer yandan, Avrupa Çevre Ajansı" tarafından belirlenen "Arazi Örtüsü/Kullanımı Sınıflandırması" ve Orman Genel Müdürlüğü'nün E-Harita Uygulaması verilerine göre de, alandaki otsu tabakanın bu gün olduğu gibi geçmişte de çalı-ağaç katına göre çok daha fazla oranda toprak yüzeyini örttüğü tespit edilmiştir. Bütün veriler dikkate alındığında, çalışılan alanın ormandan daha ziyade mera olarak kayıt altına alınmasının daha uygun olacağı anlaşılmıştır.

MAKALE GEÇMİŞİ

Geliş

19 Şubat 2024

Kabul

16 Nisan 2024

ANAHTAR KELİMELER

Mera kanunu, orman kanunu, mera durumu, memleket haritaları, coğrafi bilgi sistemi

Examination of Practices that can be taken as a Reference in Elimination of Disputes in Rangeland Registrations (Kastamonu, İncesu Village Rangeland Example)

ABSTRACT

In determining and registering rangelands within the scope of the Rangeland Law, some disputes may arise between the Provincial Directorate of Agriculture and the Forestry Directorate. In resolving these disputes, country maps are generally taken into consideration with the guidance of the Forestry Directorate. However, decisions based only on these maps do not fully satisfy the public. Within the scope of this study, firstly, the process of registering a part of the rangeland of İncesu village as forest based on the country maps was examined, and then the vegetation survey of the rangeland was carried out with the loop method. In the vegetation survey study to determine the vegetation cover, it was seen that 73.59% of the area was herbaceous and the remaining 26.41% consisted of shrubs and trees. It has been determined that the vegetation of the area has the characteristics of "medium" quality rangeland. On the other hand, according to the "Land Cover/Use Classification" determined by the European Environment Agency and the E-Map Application data of the General Directorate of Forestry, the herbaceous layer in the area covers the soil surface to a much greater extent than the shrub-tree layer today and in the past. Considering all the data, it was understood that it would be more appropriate to register the studied area as pasture rather than forest.

ARTICLE HISTORY

Received

16 February 2024

Accepted

16 April 2024

KEY WORDS

Rangeland law, forest law, rangeland condition, country map, geographic information system

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü, Samsun / Türkiye

² İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Çayır, Mera ve Yem Bitkileri Şube Müdürlüğü, Kastamonu / Türkiye

³ Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Tarla Bitkileri Bölümü, Samsun / Türkiye

⁴ Sinop Üniversitesi, Boyabat Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Sinop / Türkiye

*Corresponding Author: Ömer Faruk Uzun, e-mail: ofuzun@sinop.edu.tr

Giriş

Mülga Köy Hizmetleri Kurumu'nun 1970 yılı kayıtlarında çayır ve mera alanları 21.698.400 ha olarak geçmektedir [1]. Sonraki yıllarda yapılan 1991 Tarım Sayımında 12.377.600 ha [2], 2001 TÜİK sayımında ise 14.616.687 olarak güncellenmiştir [1]. Mera Kanunu çerçevesinde mera, yaylak, kışlakların tespiti çalışmalarına ait ilk veriler 1999 yılı itibarıyla alınmaya başlanmış, 2023 yılı itibarıyla 13.147.201 ha'a ulaşmıştır [1]. Bu rakamlara göre çayır ve mera alanları 1970 yılından bu yana % 39.41 oranında azalmıştır. Orman Bakanlığı'nın olmadığı süreçte, mera olarak sınıflandırılan çalılık alanlar 1969 yılında Orman Bakanlığı'nın kurulmasıyla orman-fundalık sınırları içerisine alınmıştır. Bu süreçte niteliklerinde hiçbir değişiklik olmayan bu alanlar, sadece arazi sınıflamasından ileri gelen bir değişikliklerle mera olmaktan çıkarılmıştır. Mera alanlarında kısa sürede görülen bu büyük azalma yanında, o günden bu yana mera alanlarının azar azar orman kayıtlarına alındığı istatistiklerde görülmektedir. Orman Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre ülkemizin orman varlığı 1973 yılı itibarıyla 20.199.296 ha iken, 2022 yılı itibarıyla 23.245.000 ha'a ulaşmıştır [3]. İstatistiki veriler ormanlık alanlarda 50 yıl içinde 3.045.704 ha'lık bir artış meydana geldiğini göstermektedir.

Ülkemiz orman alanında saptanan bu artışta mera alanlarını etkileyen 2 temel uygulamadan söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki erozyona maruz kalan ve ıslahının mümkün olmadığı belirlenen mera alanlarında toprak muhafaza amaçlı ağaçlandırma çalışmaları nedeniyle Mera Kanunu'nun 3. Bölüm 14. Maddesi (Değişik:3/7.2005-5403/27 md.) ve Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı arasında ağaçlandırma seferberliği kapsamında yapılacak ortak çalışmalara ilişkin 17.01.2012 tarihli protokol gereğince tahsis amacı değişikliği yapılarak bir kısım mera alanlarının vasfının değiştirilerek orman kayıtlarına geçmesidir [4]. İkinci olarak, kadimden beri mera olarak kullanılmakla birlikte görevli kişilere bildirimde ihmal edilen ve hatta bazılarının Osmanlıca evrakları olduğu halde okunmadığından mera olarak kayıtlara alınmada eksik kalınan mera alanlarının Orman Genel Müdürlüğü'nce orman olarak kayıtlara geçirildiği göze çarpmaktadır [5, 6, 7, 8].

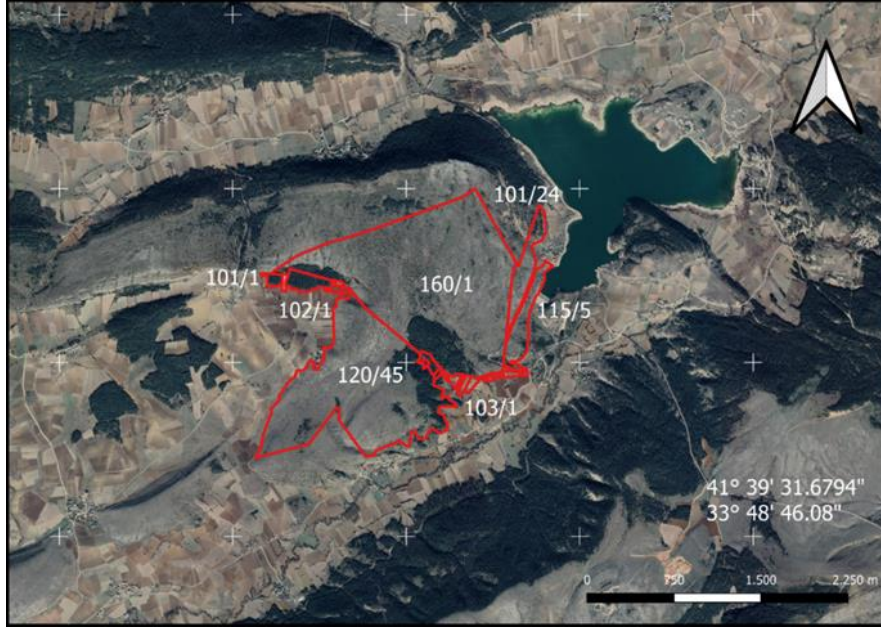
Her ne kadar 4342 sayılı Mera Kanunu'nun meraların hukuki durumlarının ifade edildiği 2. Bölüm, 4. Maddesinde mera, yaylak ve kışlaklar ile ilgili davalarda zaman aşımı uygulanamaz prensibinden hareketle, meraların süreklilik arz eden bir şekilde orman sınırları içerisine alınmasının önüne geçilmesi yönünde mahkemeler kanalıyla hukuki çabalar harcansa da yukarıda da ifade edildiği gibi bu kayıpların önüne geçilemediği görülmektedir. Mahkemelere intikal etmiş davalarda, meralara oranla kamuoyunun daha çok ilgisine mazhar olan ormanların lehine olacak şekilde pozitif ayrımcılığın da bunda etkisi olduğu söylenilebilir.

Sonuç olarak son 50 yıllık süreçte mera alanları şu ya da bu sebeplerle -istisnalar hariç- sürekli orman alanlarına dahil edilmiş ve oldukça yüksek bir kayıp yaşamıştır. Bunun en büyük sebebi orman varlığı kadar bir alan kaplayan meralarımızın üst yönetici erk tarafından yakın zamanlara kadar öneminin anlaşılmasını ve bu alanlar ile ilgili uzunca bir süre kanuni düzenleme ve kamu teşkilatlanmasının gerçekleştirilmeyişidir. Yaklaşık olarak ormanlar ile aynı büyüklükte olan meralar hakkında kapsamlı bir kanun ancak 1998 yılında çıkartılabılmıştır. Kanun çerçevesinde 2018 yılına kadar Tarım Teşkilatı içerisinde Bitkisel Üretim Şubesi'ne bağlı, Mera Birimi şeklinde temsil edilirken, 2018 yılında Çayır, Mera ve Yem Bitkileri Şube Müdürlüğü olarak teşkilatlanabilmiştir. Ormanlar ise mera biriminden 29 yıl öncesinde Bakanlık seviyesinde sahiplenilen bir varlığımız olmuştur. Geline nokta azalan mera varlığı ve hayvan ırklarındaki dönüşüm gibi daha başka sebeplerle mera hayvancılığı sürekli gerilemiş, hayvansal üretimde istenilen gelişim sağlanamamıştır. Sürekli artan hayvansal ürün talebinin, yurtdışından hayvan ithal edilerek karşılanması yoluna gidilmiştir [9]. Problemin çözümünde teknik ve sosyal çözüm önerileri bir araya getirilip sağlıklı bir yol bulunamayınca da kayda değer bir başarı sağlanamamıştır. Hayvansal ürünlerde üretim artışının sağlanmasında çözüm üretilmesi gereken en öncelikli hususun, yeterli miktarda ot üretimi olduğu gerçeği bilirse de, çözüme yönelik çalışmalar çeşitli sebeplerle akamete uğramıştır.

Bu çalışmanın amacı, kadimden beri mera olarak kullanılan dolayısıyla mera olarak tespiti yapılan, ancak memleket haritaları gerekçe gösterilerek orman olarak tescil edilen İncesu köyü sınırları içerisinde yer alan alanın, bitkisel varlığı, uydu görüntüleri ve mera hukuku bakımından irdelenerek yapılan işlemin teknik ve hukuki dayanakları değerlendirilmiştir.

Materyal ve Metot

Çalışılan alan, İncesu köyü sınırları içerisinde Kürüz Geçesi mevkiindedir. Alanın tapu alanı: 1720.3 da, Ada/parsel numarası: 160/1 ve Pafta numarası: E31.C.06.A'dır. Alanın coğrafi konumu Şekil 1'de verilmiştir [10].

Şekil 1 Çalışılan alanın uydu görüntüsü

Figure 1 Satellite image of the studied area

Yarı nemli iklim sınıfına giren Kastamonu ilinin [11]; uzun yıllara ait ortalama yıllık yağış toplamı 483.8 mm, ortalama sıcaklık değeri ise 9.9 °C'dir [12]. İlin kuzeyi nemli, Seydiler ilçesi'nin de yer aldığı güneyi ise yarı nemli iklime sahiptir.

Seydiler ilçesinde yazlar sıcak ve az bulutlu ve kışlar dondurucu soğuk, karlı ve parçalı bulutludur. Yıl içerisinde sıcaklık normalde -5 ile 25 °C arasında değişiklik göstermekte, nadiren -13 °C'nin altına düşmekte ve 30 °C'nin üzerine çıkmaktadır.

2023 yılı itibarıyla alandaki bitki örtüsünün hâlihazırdaki durumunu belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada ilk olarak modifiye edilmiş tekerlekli lup (halka) metodu kullanılarak alandaki bitki türleri ve bunların oranları belirlenmiştir. Çalışma, hâkim bitkilerin çiçeklenme evresinde “yaprak alanı” esas alınarak yürütülmüştür [13]. Ölçüm hatları meranın eğim yönüne paralel olarak seçilerek meranın her eğim derecesindeki vejetasyonu temsil edecek şekilde 6 lup hattında 600 noktada yapılmıştır. Bitki teşhisinde [14] ve [15]'den faydalanılmıştır. Okuma neticesinde tespit edilen bitki türleri azalıcılar, çoğalıcılar ve istilacılar olmak üzere 3 sınıfa ayrılmışlardır. Tespit edilen bitkilerden azalıcıların ve çoğalıcılar (çoğalıcılar botanik kompozisyonda % 20'nin altında oldukları için)'in oranlarının toplam değeri dikkate alınarak meranın “mera durumu sınıfı” belirlenmiştir. Bitki örtüsünün toprağı kaplama oranı, vejetasyon etüdü sırasında bitkiye rastlanan nokta sayısının ölçülen toplam nokta sayısına oranlanması ile belirlenmiştir [16]. Okunan her bir bitki türüne ait değerler, toplam bitki sayısına oranlanarak türlerin botanik kompozisyondaki oranları tespit edilmiştir. Meraların durum ve sağlık sınıflamaları, [17] ve [18] tarafından ifade edilen kriterlere göre yapılmıştır (Tablo 1).

Alandaki bitki örtüsünü belirlemeye yönelik çalışmada faydalanılan ikinci yöntem, Tüm dünyada arazi sınıflandırması hususunda otorite olarak kabul edilen Corine (Coordination of Information on the Environment - Çevresel Bilginin Koordinasyonu) sistemi ile Avrupa Çevre Ajansı tarafından Türkiye için uydu görüntüleri üzerinden bilgisayar destekli görsel yorumlama metodu ile üretilen arazi örtüsü/kullanımı sınıflandırmasıdır [19]. Çalışmada kullanılan üçüncü yöntem ise Orman Genel Müdürlüğü'nün E-Harita uygulamasıdır [20].

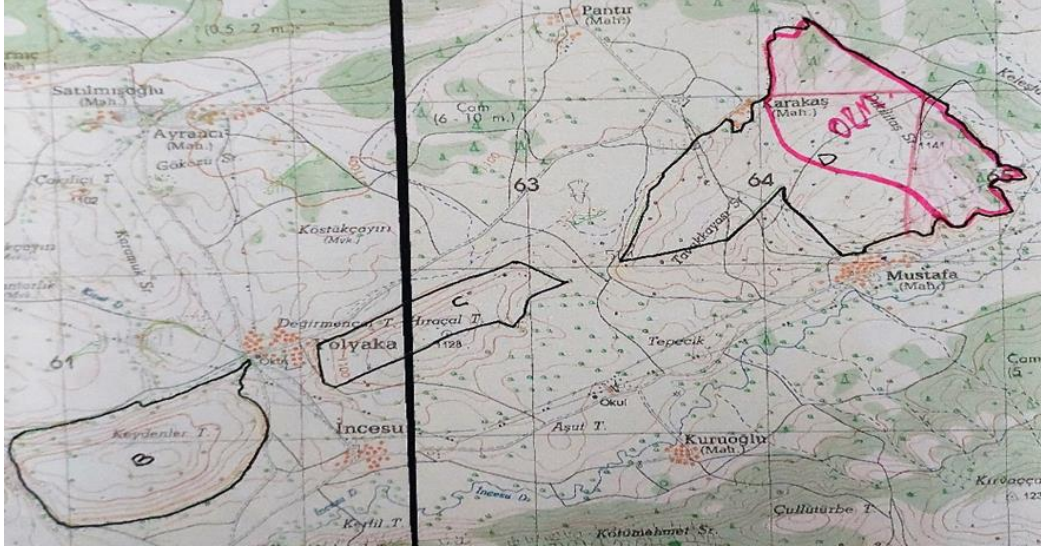
Tablo 1 Mera durumu ve bitki örtüsünün toprağı kaplama derecesi
Table 1 Rangeland condition and soil coverage degree of vegetation

Azalıcı + çoğalıcı bitki türlerinin oranı (%)	Mera durumu sınıfı	Bitki örtüsünün toprağı kaplama oranı (%)	Mera sağılık sınıfı
76-100	Çok İyi	>70	Sağılıklı
51-75	İyi	55-70	Riskli
26-50	Orta	<55	Sorunlu
0-25	Zayıf		

Bulgular ve Tartışma

Çalışma alanının hemen kuzeyi ve kısmen kuzeydoğusu tapulama harici alan, doğusunda Devrekâni ilçesine bağılı Fakılar köyüne ait 101/24 (112.18 da), 115/5 (111.80 da) ve 115/32 (5.44 da) ada/parsel numaralı mera alanları, güneyinde İncesu köyüne ait muhtelif büyüklüklerde tarla alanları ve güneybatısında kısmen işlenilmeyen tarla alanları bulunmaktadır. Alanın batıda büyük sınırını Seydiler ilçesinin Yolyaka köyüne ait 1216.31 da'lık 120/45 ada/parsel numaralı mera, kalan batı sınırının bir kısmını tarla ve çok küçük bir kısmını da 2 parsel halinde 63.99 da'lık orman alanı oluşturmaktadır. Şekil 1'den de görülebileceğı üzere alanın en uzun sınırını sırasıyla tapulama harici alan, meralar, tarlalar ve en son olarak ta ormanlık alan oluşturmaktadır.

Kastamonu İl Tarım ve Orman Müdürlüğü personelinin sahada yaptığı çalışmada 160/1 ada/parsel numaralı bahse konu çalışma alanı, ilk olarak "Mera" olarak tespit edilmiştir [21]. Tespitin, Mera Kanunu'nun 2. Bölüm, 5/a maddesi uyarınca "Kadimden beri mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılan yerler ile aynı amaçla kullanılmak üzere köy veya belediyelere tahsis ya da terkedilen yerler" mera, yaylak ve kışlak olarak köylere tahsis edilmesi hükmüne uygun olduğu görülmektedir. Ancak buradaki "Tespit" mera kanununun 2. Bölüm, 5/b yani "Devletin hüküm ve tasarrufunda veya hazinenin mülkiyetinde bulunan arazilerden etüt sonucu mera, yaylak ve kışlak olarak yararlanılabileceğı anlaşılan yerlerin bu amaçla tahsisinin uygun olacağı maddesine dayandırılarak gerçekleştirilmiştir [21]. Devam eden süreçte Mera Kanunu'nun 9. Maddesi gereğince "Orman tahsisi kesinleşen ve kadastrosu yapılan yerlerde mera, yaylak ve kışlakların kesinleşmiş sınırları dikkate alınması" gerekliliğı ifade edilmiştir. Bu nedenle Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü'nden görüş istenmiştir. Orman Müdürlüğü de mera tespiti çalışmalarında mera olarak tespit edilen ve "memleket haritasında" [22], (Şekil 2) bahse konu 160/1 no'lu parseli de (D) içeren B, C, D, E, F numaralı parseller olarak ifade edilen alanlar için Küre Orman İşletme Müdürlüğü önce parsellerin "kesinleşmiş orman sınırları" içerisinde kaldığını belirtmişlerdir [23]. Sonraki yazışmalarda aynı kurum kendini tekdiz etmiş, orman kadastrosu olmadığından orman sınırlarının kesinleşmediğini, memleket haritalarını dayanak göstererek alanın orman olduğunu iddia etmiştir [24]. En nihayet konu mera komisyonunda görüşülmüş; B, C, E parsellerinin orman olmakla hiçbir alakasının olmadığı, F diye bir parselin ise hiç mevcut olmadığı, bu nedenle Küre Orman İşletme Müdürlüğü'nün itirazının "Geçersiz" olduğuna, "D parselinin de" niteliğinin yeniden belirlenmesine karar vermiştir [25]. Kastamonu İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Çayır Mera ve Yem Bitkileri Şube Müdürlüğü'nün düzenlemiş olduğu evrakta Pafta numarası: E31-c-06-A olarak kaydedilen bu alanın 5/a kaynaklı, yani "Kadimden beri mera alanı olarak kullanılan alan" olarak kayda almıştır [26]. Ancak alan bu haliyle tescil için tapuya kaydedilmemiştir. En nihayetinde alanın 1216.30 da'lık kısmı "mera" (Ada/parsel:120/45) 1720.30 da'lık kısmı ise "orman" olarak kayıtlara geçmiştir [10]. Yukarıda da ifade edildiğı gibi kararın gerekçesini "Kadimden beri mera, yaylak ..." diye başlayan 4342 sayılı mera kanununun 5/a maddesi değil de, kanun maddesi olarak veya bu tür anlaşmazlıklarda tespit çalışmalarında delil olarak kabul edilebilecek bir kaynak olarak adı geçmeyen "memleket haritaları" oluşturmuştur. Dolayısıyla verilen bu kararda, kanun hükümleri açısından açık bir uyuşmazlık görülmektedir.

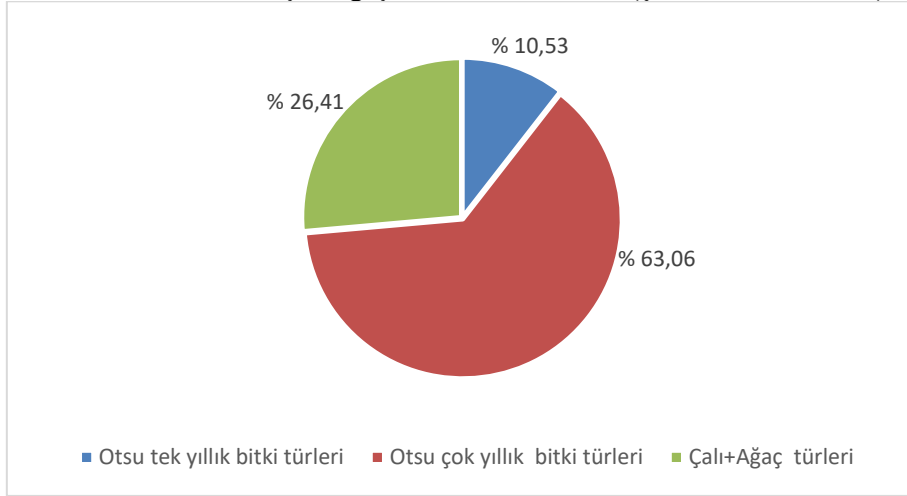

Şekil 2 Kastamonu Orman Müdürlüğü'nün ormanlık alan olarak nitelediği bazı parsellere delil olarak sunduğu 1/25000 ölçekli memleket haritası

Figure 2 1/25000 scale map of the country presented by Kastamonu Forestry Directorate as evidence for some parcels that it defines as forest areas

Vejetasyon etüdü verilerine göre bitki örtüsünü oluşturan türler

Yapılan vejetasyon etüdü çalışmasından elde edilen verilere göre alanın toprak yüzeyi % 73.59 oranında 41 farklı otsu, % 26.41 oranında ise çalı-ağaç türleri ile örtülüdür (Şekil 3 ve Tablo 2,3).

Şekil 3 Mera vejetasyonunda yer alan bitki türlerinin oransal dağılımı (%)
Figure 3 Proportional distribution of plant species in rangeland vegetation (%)

Vejetasyonunda belirlenen bitki türlerinin kalite derecelerine göre dağılımına göre; 5 adedi (% 10.56) azalıcı, 6 adedi (% 18.64) çoğalıcı, 11 adedi çalı-ağaçsı (% 26.48) ve 29 adedi otsu (% 44.32) olmak üzere 40 adedinin istilacı türlerden oluştuğu görülmüştür. Tablo 1’de verilen sınıflamaya göre bu alan “Orta” kalitede mera durumunu ifade eden bitki örtüsüne sahiptir.

Çalışılan alanda bitki örtüsü içerisindeki oranları itibarıyla öne çıkan azalıcı türler sırasıyla *Medicago falcata* (% 5.06), *Koeleria cristata* (% 3.02) ve *Sanguisorba minor* (% 1.04) olurken, çoğalıcı türler ise sırasıyla, *Festuca ovina* (% 9.00), *Carex acuta* (% 6.16) ve *Poa bulbosa* (% 1.58) olmuştur. Alanda tespit edilen otsu yabancı otlar içerisinde en fazla rastlanılanları *Galium album* (% 4.34), *Calamintha grandiflora* (% 3.79) ve *Astragalus fragrans* (% 3.67)’tir.

Alanın bitki örtüsünün toprağı kaplama oranı % 90.21’dir. Tablo 1’deki sınıflama değerlerine göre bitki örtüsü bakımından alan “Sağlıklı” sınıfta yer almıştır. Buna göre alanın yeterince bitki örtüsü ile kaplı olduğu, herhangi bir erozyon riski altında olmadığı söylenilebilir.

Table 2 Vejetasyondaki azalıcı ve çoğalıcı bitki türlerinin ömür uzunlukları ve oranları (%)

Table 2 Lifespan of decrease and increaser plant species in the vegetation and their proportions (%)

Türler	Bitki Ömrü	%	Türler	Bitki Ömrü	%
Azalıcılar / Decreasers					
Medicago falcata	aÇY	5.06	Trifolium repens	ÇY	0.86
Koeleria cristata	ÇY	3.02	Onobrychis armena	ÇY	0.58
Sanguisorba minör	ÇY	1.04			
Toplam / Total					10.56
Çoğalıcılar / Increasers					
Festuca ovina	ÇY	9.00	Teucrium polium	ÇY	0.88
Carex acuta	ÇY	6.16	Brachypodium sylvaticum	ÇY	0.73
Poa bulbosa	ÇY	1.58	Coronilla orientalis	ÇY	0.29
Toplam / Total					18.64
Genel toplam / Grand total					29.20
aÇY: Çok yıllık otsu bitki					

Table 3 Vejetasyondaki istilacı bitki türlerinin ömür uzunlukları ve oranları (%)

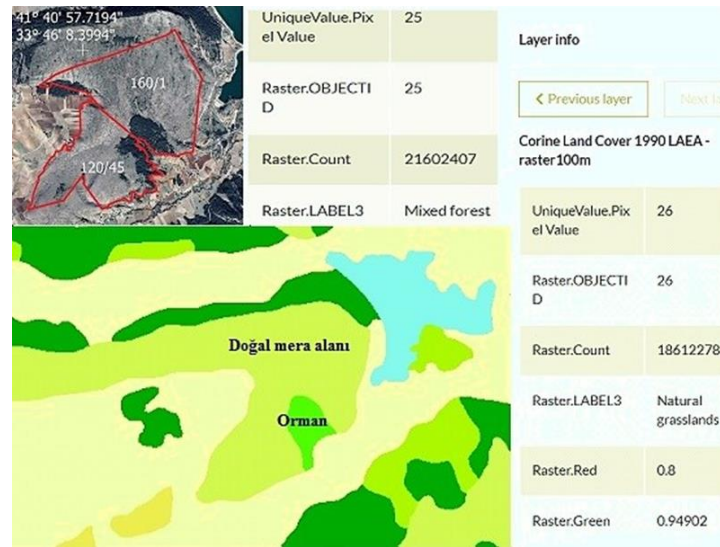
Table 3 Lifespan of invader plant species in the vegetation and their proportions (%)

Türler	Bitki Ömrü	%	Türler	Bitki Ömrü	%
İstilacılar / Invaders					
Galium album	aÇY	4.34	Ononis spinosa	ÇY	0.86
Calamintha grandiflora	ÇY	3.79	Bellis perennis	ÇY	0.68
Astragalus fragrans	ÇY	3.67	Myosotis alpestris	ÇY	0.68
Filipendula vulgaris	ÇY	3.01	Plantago lagopus	TY	0.68
Bromus japonicus	bTY	2.96	Medicago rigidula	TY	0.55
Achillea biebersteinii	ÇY	2.73	Parentucellia latifolia	TY	0.55
Pilosella hoppeana	ÇY	2.66	Trifolium resupinatum	TY	0.55
Astragalus alyssoides	ÇY	2.36	Salvia viridis	TY	0.47
Globularia orientalis	ÇY	2.02	Scorzonera hieraciifolia	ÇY	0.47
Potentilla recta	ÇY	1.53	Cirsium sipyleum	cİY	0.41
Centaurea depressa	TY	1.51	Euphrasia roskoviana	TY	0.41
Veronica elmaliensis	ÇY	1.41	Polygonum arenarium	TY	0.25
Teucrium chamaedrys	ÇY	1.39			
Sedum album	ÇY	1.23	Genista albida (Çalı)		4.07
Fumaria officinalis	TY	1.17	Crataegus monogyna (Çalı)		4.88
Centaurea sessilis	TY	1.02	Juniperus communis (Ağaç)		0.74
Taraxacum aleppicum	ÇY	0.96	Diğer Çalı-Ağaçlar		16.79
Toplam / Total					70.80
Azalıcı+Çoğalıcı+İstilacı					100.0

aÇY: Çok yıllık otsu bitki, bTY: Tek yıllık otsu bitki, cİY: İki yıllık otsu bitki

Uydu görüntülerinden yararlanılarak alanın bitki örtüsünün belirlenmesi

Alanın; 1) 2023 yılına ait uydu görüntüleri (Şekil 1), 2) “Avrupa Çevre Ajansı” tarafından belirlenen “Arazi Örtüsü/Kullanımı Sınıflandırmasına” göre uydu görüntüleri üzerinden bilgisayar destekli görsel yorumlama metodu ile üretilen veriler (Şekil 4); [27] ve 3) Orman Genel Müdürlüğü’nün E-Harita Uygulaması (Şekil 5); [20] incelendiğinde, alandaki otsu tabakanın geçmişte de, bugün de çalı-ağaç katına göre çok daha fazla oranda toprak yüzeyini örttüğü açık bir şekilde görülmektedir. Bunun anlamı köydeki yaşlı insanların da ifade ettikleri gibi alanın geçmişi de meradır. Buna göre alan sosyolojik sebeplerle ve orman kayıtlarına geçtikten sonra başta keçi otlatmanın azalması ve günümüz itibarıyla keçi varlığının hiç kalmaması gibi otlatma düzenindeki değişiklikler, otsu bitki örtüsünün hâkim olduğu bu alanda tabiatın kendi sistematiği içerisinde gelişen süksesyonel süreç nedeniyle her geçen gün otsu tabakanın aleyhine, çalı-ağaç tabakasının lehine değişimin olduğu akla en yakın teoridir. Aynı şekilde yakın gelecekte çalı ve ağaçların daha da artacağı ve alanın ormana dönüşeceği açıktır.

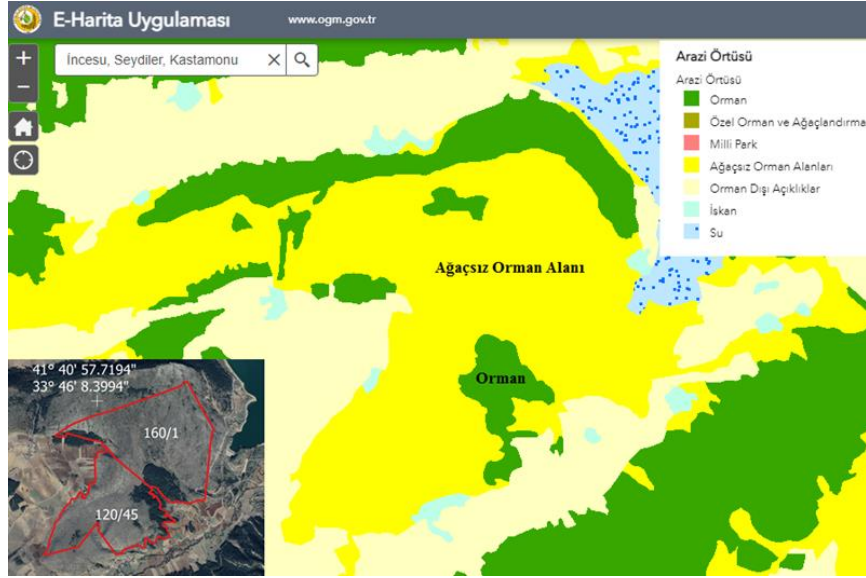
Şekil 4 Corine haritasına göre çalışma alanının bitki örtüsünün niteliği (Mixed forest= Karışık orman, Natural grassland = Doğal mera)

Figure 4. Characteristics of the vegetation of the study area according to the Corine map (Mixed forest= Karışık orman, Natural grassland = Doğal mera)

Yarı-nemli ve yaklaşık yıllık ortalama yağışı 483 mm [12] olan alanın iklim değerleri buna imkân sağlayabilecek asgari nitelikleri taşımaktadır. Aslında otlatmanın bir şekilde azaltıldığı mera alanları ve hatta tarla alanları dahi eğer ki işlenmeyip kendi haline bırakılırsa yukarıda ifade edilen nedenle bu alanların tamamı orman olacaktır [13, 28, 29]. Bu doğal süreç nedeniyle kadimden beri mera olarak kullanılan bu alanın orman kayıtlarına geçirilmesi teknik anlamda doğru değildir. Nitekim Zonguldak İl Mera Komisyonu’nun Yenidoğancılar köyü 152 ada/45 numaralı parsel için kadim mera alanları için zaman aşımı uygulanamayacağına, zemindeki bitki örtüsünde zamanla değişiklik olsa da bu değişikliğin o yerin kadim vasfını kaybettiği anlamına gelmediğine 8 lehte ve 1 aleyhte (Orman Bölge Müdürlüğü temsilcisi) oy ile karar vermiştir [7].

Çalışılan alan, geçmişte orman vasfını taşımış olsa, geçmişe yönelik görüntülerden alanda bugünkü halinden daha fazla oranda ağaç varlığına sahip olması gerekliliği vardır. Çünkü tabiatla sürekli olarak gerçekleşen bitki süksesyonunda değişimin yönü, otsu bitki örtüsünden ağaçların gittikçe varlığını artırdığı odunsu bitki yapısına evrilmesi şeklindedir [13, 30, 31]. Nemli-mezotermal iklim kuşağında yer alan Bartın ilinde toprak işlemek suretiyle tamamen otsu bitki türleri kullanarak tesis edilen yapay meranın, 7-8 yıllık bir süreçte bitki örtüsünün % 48.47 oranında yeniden *Rubus*, *Crataegus*, *Smilax*, *Prunus*, *Rosa*, *Ulmus*, *Carpinus*, *Berberis* gibi çalı-ağaçların olduğu bir yapıya evrildiği ifade edilmiştir [31].

Aynı ilin 14 farklı doğal köy merasında yapılan bir başka çalışmada, vejetasyonların % 12.5 ile % 100’ünü çalı-ağaçların oluşturduğu belirlenmiştir [30] Araştırmacılar, mera vejetasyonlarındaki çalı-ağaçların oransal olarak varlıklarını artırmalarına en önemli sebep olarak ta çalışılan köylerdeki küçükbaş sayısının toplam hayvan varlığının sadece % 1.16’sını, bunun içinde de keçilerin koyunlardan çok daha az oranda olmalarını göstermişlerdir.

Şekil 5 Orman Genel Müdürlüğü'nün E-Harita Uygulamasında alanın bitki örtüsünün niteliği

Figure 5 Characteristics of the vegetation of the area in the E-Map Application of the General Directorate of Forestry

Bilindiği üzere keçiler çalı ve ağaçların vejetasyonlardaki artışlarını engelleyerek meraların mera olarak kalmasını sağlamakta, süksesyonel gelişim ile ormana dönüşmesini engelleyen bir işlev görmektedir [32]. Ancak özellikle 1990'lı yıllarda keçiler, en başta Orman Bakanlığı ve ağaç severler, bu hayvanların ormanlara zarar verdiğini ve varlıklarının azaltılması gerektiği yönünde kamuoyu oluşturmuşlar ve bunda da başarılı olarak meralardaki çalı-ağaç varlığının artmasının önünü açmışlardır [33, 34, 35].

Mera Hukuku'na göre alanın niteliği

Mera Kanunu'nun 5/a maddesi gereğince "Kadimden beri mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılan yerler aynı amaçla kullanılmak üzere tahsis edilmelidir". Ancak özellikle bir vesikaya dayanmayan, kadimden beri mera olarak kullanılan alanların mera olarak tespit ve tescilinde buradakine benzer birçok aksaklıklar yaşanmaktadır [6, 36]. Şekil 1 dikkatle incelendiğinde, çalışılan alanın hemen kuzey tarafı tapulama harici alan, onun bir kuzeyi de orman olarak çok daha önceleri kayda geçmiştir. Bu alanın orman kayıtlarına alınmaması, çalışma yapılan yıllarda alanın orman vasfı taşımadığı gerçeğini ifade etmektedir. Orman kadastro yapılrken orman olarak tescil edilmesi için yeterli vasıfları taşımayan bu ve benzeri alanların otsu bitki örtüsüne süksesyon neticesinde dâhil olan bir kısım çalı ve ağaçlar veya memleket haritalarının gerekçe gösterilerek –ki bu alanda bitki örtüsünün ancak çeyreği oranındadır- Mera Kanununun 5/a maddesini dikkate almayıp mera olarak tesciline engel olunması bilimsel ve hukuki gerçeklerle uyumlu olmadığı söylenilebilir.

Mera Şube Müdürlüğü'nün hayvan sayıları ve mera alanları ile ekilen yem bitkilerine ait envanter çalışmalarından elde edilen verilere göre, İncesu köyünde hayvanların ihtiyaç duyduğu kaliteli kaba yemin ancak üçte birlik kısmı karşılanabilmektedir [37]. Eksik miktar, başta tahıl samanları olmak üzere düşük kaliteli tarla bitkileri hasat artıklarından karşılanmaya çalışılmaktadır. Bahsi geçen düşük kaliteli kaba yemlerin besleme açısından eksikliği ise pahalı fabrika yemleri ile telafisi de hayvansal ürünlerin maliyetini artırmaktadır. Bu durum hem üretici ve hem de tüketici açısından ekonomik ve sosyal problemlere sebep olabilmektedir.

Sonuç

1) Gerek mera şubesi teknik ekibi ve gerekse bizzat tarafımızca sahada yapılan teknik çalışmalardan elde edilen vejetasyon etüdü sonuçları, 2) Corine, Arazi örtüsü/kullanımı sınıflandırması, 3) Orman Genel Müdürlüğü sitesindeki E-harita görüntüleri ve 4) Kadim mera olgusunun hukuki hükmü dikkate alındığında, çalışılan alanın ormandan ziyade mera niteliği taşıdığı görülmektedir. Hal böyleyken alanın, Mera Kanunu'nun, 2/4. Maddesi'nde, mera, yaylak ve kışlaklar; "...amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz" ifadesi gereği hukuki statüsünün yeniden gözden geçirilmesi, yerinde olacaktır. Gelecekte bu türlü uyumsuzlukların giderilmesinde sadece memleket haritaları ile yetinilmeyip, çalışmada ifade edilen kaynaklardan maksimum istifade edecek şekilde bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır. Aksi halde ülkemiz mera alanlarının orman sınırları içerisine dâhil edilmeleri

suretiyle yaşanan mera alanı kayıpları mütemediyen devam edecektir. Mera alanlarında yaşanan bu kayıplar da mera hayvancılığının kısıtlanması ve bu iş kolunun akamete uğramasına neden olacaktır. Unutulmamalıdır ki meralar da ormanlar gibi ülkemizin değerleridir ve en az ormanlar kadar -her anlamda- önemlidir, vazgeçilmezdir, biri ötekinden daha kıymetli değildir.

Teşekkür / Acknowledgements) ve Fon desteği / Funding

Çalışma alanına ulaşım ve verilerin elde edilmesindeki destekleri için, Kastamonu İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'ne teşekkür ederiz.

We would like to thank Kastamonu Provincial Directorate of Agriculture and Forestry for their support in accessing the study area and obtaining data.

Yazar katkıları / Authors' contributions

Makalede adı geçen tüm yazarlar makaleye eşit oranda katkı yapmışlardır. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamışlardır.

All authors mentioned in the article contributed equally to the article. All authors reviewed and approved the manuscript.

Veri ve materyalin elde edilebilirliği / Availability of data and material

Herhangi bir veri talebi için lütfen ilgili yazarla iletişime geçin.

Please contact the corresponding author for any data request.

Kaynaklar

1. Anonim, Türkiye Geneli Mera Tespit, Tahdit ve Tahsis Çalışmaları. TC. Tarım ve Orman Bakanlığı. [https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Cayir-Mera-ve-Yem -Bitkileri](https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Cayir-Mera-ve-Yem-Bitkileri), 2023 (Erişim tarihi: 22.09.2023).
2. Anonim, 1991 Genel Tarım Sayımı: Tarımsal İşletmeler (Hane Halkı) Araştırma Sonuçları. 1994, Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
3. Anonim, Ormanlarımız. Türkiye Orman Varlığı. TC. Tarım ve Orman Bakanlığı. Orman Genel Müdürlüğü. <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler>, 2023 (Erişim tarihi: 25.10.2023).
4. İspirli, K., F. Uzun, and Ö.F. Uzun, Aşdağul beldesi merasında tahsis amacı değişikliği isteminin mevzuata uygunluk açısından incelenmesi. 7th International Conference on Agriculture, Animal Science and Rural Development, 2021. September 18-19, Muş, Türkiye, pp. 631-644 https://www.net/publication/360240087_Asdagul_beldesi_merasinda_tahsis_amaci_degisikligi_isteminin_mevzuata_uygunluk_acisindan_incelenmesi#fullTextFileContent ISBN: 978-625-7720-61-8.
5. Anonim, Helvacılar Köyü Kadim Merasının Orman Kayıtlarına Alınması Davası. Tapu İptali ve Tescil. 2013, Zonguldak, TC. Çaycuma, 2. Asliye Hukuk Mahkemesi. Gerekçeli Karar. Esas No: 2013/419, Karar No: 2013/577.
6. Anonim, Zonguldak İl Mera Komisyon Kararları. 2014, Zonguldak, TC. Zonguldak Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Karar No:2014/19.
7. Anonim, Karadeniz Ereğlisi, Yenidoğancılar Köyü 152/45 No'lu Parselin Mera Olarak Tespitine Rağmen Orman Olarak Kaydedilmesinin Görüşülmesi. Zonguldak İl Mera Komisyon Kararları. 2014, Zonguldak, TC. Zonguldak Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü. Karar No:2014/13.
8. Anonim, Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğü'nün Yalnızçam Köyü Mera Tahsis Kararına İtirazı. 2014, Zonguldak, Zonguldak İl Mera Komisyon Kararları. TC. Zonguldak Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü. Karar No:2014/22.
9. Anonim, Hayvan İthalatında Talep Edilen Ek Deklarasyon Formatları. Tarım ve Orman Bakanlığı. <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Veteriner-Hizmetleri/Ihracat-Ithalat/> 2023 (Erişim tarihi: 25.10.2023).
10. Anonim, Tapu ve Kadastro Bölge Müdürlüğü Parsel Sorgu Uygulaması. <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara:cografia/41.673713207817805/33.77343177795411>, 2023 (Erişim tarihi: 25.10.2023).
11. Bölük, E., Thornthwaite İklim Sınıflandırmasına Göre Türkiye İklimi. 2016, Ankara, Araştırma Dairesi Başkanlığı Klimatoloji Şube Müdürlüğü https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/iklim_siniflandirmalari/koppen.pdf.
12. Anonim, Meteoroloji Genel Müdürlüğü. <https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx?m=KASTAMONU>, 2023 (Erişim tarihi: 15.10.2023).
13. Aydın, İ., and F. Uzun, Çayır-Mera Amenajmanı ve İslahı (Ders Kitabı No: 9). 2002, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Basımevi ISBN: 978-605-61413-2-4.
14. Davis, P.H., Flora of Turkey and East Aegean Islands. 1970, Edinburg, UK: University Press, Cilt: 3: 518-531, <https://www.jstor.org/stable/doi:10.3366/j.ctvxcrdfg>.
15. Serin, Y., Türkiye'nin Çayır Mera Bitkileri. 2008, Ankara, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı. Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
16. Gökkuş, A., A. Koç, and B. Çomaklı, Çayır-Mera Uygulama Kılavuzu. (Geliştirilmiş 4. Baskı). 2015, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Ofset Tesisi. <https://avesis.atauni.edu.tr/yayin/7eb1e94a-a9a4-4cb0-892d-0efc1c9f00ea/cayir-mera-uygulama-klavuzu>.

17. Holechek, J.L., R.D. Pieper, and C.H. Herbel, Range Management: Principles and Practices (6th Edition). 2010, Amsterdam, Nederland: Prentice Hall, one Lake Street, Upper Saddle River. <https://search.worldcat.org/title/range-management-principles-and-practices/oclc/44016540>. ISBN: 9780130200341, 9780136269885, 0130200344, 0136269885
18. Koç, A., A. Gökkuş, and M. Altın, Mera durumu tespitinde dünyada yaygın olarak kullanılan yöntemlerin mukayesesi ve Türkiye için bir öneri. Türkiye 5. Tarla Bitkileri Kongresi, 2003. Ekim 13-17, Diyarbakır, Türkiye, pp. 36-42.
19. Anonim, Corine nedir? <https://corine.tarimorman.gov.tr/corineportal/nedir.html>, 2023 (Erişim tarihi: 15.01.2024).
20. Anonim, Orman Genel Müdürlüğü, E-Harita Uygulaması. <https://cbs.ogm.gov.tr/vatandas/> 2023 (Erişim tarihi: 15.10.2023).
21. Anonim, Mera, Yaylak, Kışlak, Otlak, Çayır Tespit Tutanağı. 2007, Kastamonu, Kastamonu İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Kayıtları.
22. Anonim, Memleket Haritası. 1951, Kastamonu, T.C. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü.
23. Anonim, Yolyaka Köyü Mera Çalışması İlanı. 2007, Kastamonu, Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü. Küre Orman İşletme Müdürlüğü. Sayı: B.18.1.OGM.1.20.09.Ş3/4245.
24. Anonim, İtiraz. 2007, Kastamonu, Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü. Küre Orman İşletme Müdürlüğü. Sayı: B.18.1.OGM.1.20.09.Ş3/4012.
25. Anonim, Tespit ve Tahdit Askı İlanı Süresince Yapılan İtirazlarla İlgili Komisyon Kararı. İtiraz No:1, Ek-9a. 2007, Kastamonu, Kastamonu Mera Komisyonu Kayıtları.
26. Anonim, Kastamonu İli, Seydiler İlçesi, Yolyaka Köyü Mera, Yaylak ve Kışlak Otlatma ve Çayır Alanlarına Ait Tahsis İçin İhtiyaç Tespit Tutanağı. 2011, Kastamonu, Karar No:547.
27. Anonim, Land Monitoring Service. Corine Land Cover 1990. <https://land.copernicus.eu/en/map-iewer?product=130299ac96e54c30a12edd575eff80f7> 1990 (Erişim: 03.11.2023).
28. Uzun, F., and N. Ocak, Some vegetation characteristics of rangelands subjected to different grazing pressures with single-or multispecies of animals for a long time (A case of Zonguldak province, Turkey). *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 2019. 34(3): p. 360-370 <https://doi.org/10.7161/omuanajas.492494>.
29. Uzun, F., K. İspirli, and Ö.F. Uzun, Meralarda tahsis amacı değişikliği talebinin mevzuata uygunluk değerlendirmesi: Kayı köyü merası örneği. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 2022. 5(1): p. 1-6 <https://doi.org/10.34248/bsengineering.980787>.
30. Uzun, F., F. Alay, and K. İspirli, Bartın ili meralarının bazı özellikleri. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 2016. 3(2): p. 174-183 <https://doi.org/10.19159/tutad.54652>.
31. İspirli, K., et al., Nemli-mezotermal iklim kuşağında yer alan ve ağır otlarılan Hasanlar köyü merasının bazı özellikleri, *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 2022. 37(3): p. 487-504 <https://doi.org/10.7161/omuanajas.1037905>.
32. Uzun F., A.V. Gariipoğlu, and H.B. Dönmez, Mera yabancı otlarının kontrolünde keçilerin kullanımı. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 2015. 1(1): p. 40-50 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijaws/issue/7987/104845>.
33. Anonim, Hayvansal Üretim İstatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?Metod=temelist>, 1991 (Erişim tarihi: 20.04.2015).
34. Tolunay, A., et al., Kuraklık ve küresel ısınmanın etkilerinin azaltılmasında Batı Akdeniz Bölgesi maki alanlarının otlatma amaçlı kullanımı ve sürdürülebilir keçi yetiştiriciliği. 1st International Symposium on Silvopastoral Systems and Nomadic Societies in Mediterranean Countries, 2018. 22-24 October, Isparta, Türkiye. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Yayınları No: 002, pp. 97-102.
35. Çakır, F., Keçilerden Özür Dile. *Yeni Asya Gazetesi*. https://www.yeniasya.com.tr/faruk-cakir/keci-lerden-ozur-dile_548690, 2021 (Erişim tarihi: 15.01.2024).
36. Anonim, Yargıtay İlamı. Karar. 2015, Ankara. TC. Yargıtay 20. Hukuk Dairesi. Esas No: 2015/683, Karar No:2015/1062.
37. Anonim, Bitkisel Üretim İstatistikleri. 2023, Kastamonu, Kastamonu Tarım ve Orman İl Müdürlüğü Kayıtları.